

Vergaderjaar 2020–2021

35 790

Verandering in de Grondwet van de bepaling inzake de onschendbaarheid van het brief-, telefoon- en telegraafgeheim

Nr. 5

VERSLAG

Vastgesteld 28 mei 2021

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken, belast met het voorbereidend onderzoek van dit wetsvoorstel, heeft de eer als volgt Verslag uit te brengen van haar bevindingen.

Onder het voorbehoud dat de regering op de gestelde vragen en de gemaakte opmerkingen tijdig en genoegzaam zal hebben geantwoord, acht de commissie de openbare beraadslaging over dit wetsvoorstel voldoende voorbereid.

1. Inleiding

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel verandering in de Grondwet van de bepaling inzake de onschendbaarheid van het brief-, telefoon- en telegraafgeheim. Met de omschrijving «Ieder heeft recht op eerbiediging van zijn brief – en telecommunicatiegeheim» worden ook moderne en toekomstige vormen van communicatie beschermd en wordt de bepaling in de Grondwet techniekonafhankelijk. Met dat voorstel krijgen ook e-mail en andere vormen van telecommunicatie grondwettelijke bescherming. De leden van de VVD-fractie achten dat een goede zaak. Het wetsvoorstel geeft de leden van de VVD-fractie geen aanleiding tot het stellen van vragen aan de regering.

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van het wetsvoorstel. Zij begrijpen de noodzaak van het moderniseren van artikel 13 van de Grondwet. Het artikel diende ooit als doel om de communicatie via de post de telegraaf te beschermen. Nu in een digitaal verbonden samenleving het gros van de communicatie via andere kanalen loopt, is een techniek-onafhankelijke formulering noodzakelijk. Deze leden hanteren als uitgangspunt dat communicatie vertrouwelijk dient te zijn. Ongeacht het middel dat daarvoor gebruikt wordt. De voorgenoemde leden merken op dat in de eerste lezing van de grondwetswijziging beraadslaagd is over enkele aanscherpingen en verduidelijking van de grondwetsbepaling. Zij wensen de regering daarover nog enkele vragen te stellen.

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het voorstel om de reikwijdte van de onschendbaarheid van het brief-, telefoon- en telegraafgeheim dat is neergelegd in artikel 13 Grondwet, uit te breiden naar alle communicatiemiddelen. Deze leden onderkennen met de regering, dat de grondwettelijke bescherming van het brief- en telecommunicatiegeheim een adequate formulering behoeft, die onafhankelijk is van de technologische vormgeving.

De leden van de fractie van de SP hebben de grondwetswijziging gelezen en zijn ten aanzien van de eerste lezing niet van mening veranderd. Zij zien geen aanleiding voor het maken van verdere opmerkingen.

De leden van de SGP-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van het wetsvoorstel. Er leeft bij hen een enkele nieuwe vraag.

2. Verticale en horizontale werking

De leden van de D66-fractie memoreren dat de werking van het brief- en telecommunicatiegeheim in het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State (TK 33 989, nr. 4) en in bij de behandeling in de eerste lezing aan de orde is geweest. Het voorstel zoals het aanvankelijk in consultatie ging, bevatte een specifieke bepaling over de horizontale doorwerking. Dat betekent dat het brief- en telecommunicatiegeheim zich niet alleen de verhouding burger en overheid betreft, maar ook tussen burger en derden. In dat licht kan gedacht worden aan bijvoorbeeld online collectieven, bedrijven of andere staten, die (in staat zijn om) communicatiegegevens (te) onderscheppen. De regering heeft destijds de bepaling uit het voorstel geschrapt. Inmiddels is er meer bekend over de dreiging van ongewenste actoren die in Nederland actief zijn. Door aftappen van informatie tot het nestelen in de communicatie-infrastructuur om direct over telecommunicatie-informatie te beschikken. Deze leden vragen de regering te reflecteren de verticale en horizontale werking van het brief- en telecommunicatiegeheim. Borgt het voorgestelde grondwetartikel de horizontale doorwerking van het brief- en telecommunicatiegeheim? Hoe is of wordt deze bescherming in de wetgeving uitgewerkt?

De leden van de SGP-fractie constateren dat sinds de mondelinge behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer inmiddels ruim vier jaren zijn verstreken. In die periode hebben zich ook nieuwe vragen en problemen voorgedaan als het gaat om de bescherming van de communicatie en de digitale veiligheid van de burger, niet alleen in relatie tot de overheid maar zeker ook in de relatie tussen burgers onderling, waaronder grote marktpartijen. Zijn er volgens de regering nog zaken die nieuw licht werpen op de inhoud en bedoeling van het wetsvoorstel?

3. Reikwijdte

De leden van de D66-fractie merken voorts op dat in de eerste lezing is beraadslaagd over de onderdelen die vallen onder het brief- en telecommunicatiegeheim. Zij vragen de regering te verhelderen welke onderdelen wel en niet onder het brief- en telecommunicatiegeheim vallen. Betreft het alleen de inhoud van de communicatie of bijvoorbeeld ook de opslag van communicatiegegevens en verkeersdata?

4. Gronden voor inbreuk

De leden van de D66-fractie lezen dat de regering voorstelt dat «het belang van de nationale veiligheid» het criterium is waarbij een door de wet aangewezen – zonder rechterlijke toetsing – inbreuk mag plegen op het brief- en telecommunicatiegeheim. Deze leden vragen hoe ruim de

beoordelingsruimte van een door de wet aangewezen is in de beoordeling of een inbreuk in het belang van de nationale veiligheid is? Is het mogelijk dat een door de wet aangewezen een zaak die niet in het belang van een democratische samenleving is, desalniettemin beschouwt als een belang van de nationale veiligheid? Is het mogelijk dat er inbreuk wordt gepleegd op het brief- en telecommunicatiegeheim van een journalist of een klokkenluider als een door de wet aangewezen van oordeel is dat de inbreuk in het belang van de nationale veiligheid is? Kan de regering een overzicht verstrekken van allen die bij of krachtens een wet reeds zijn aangewezen of zullen worden aangewezen?

De fungerend voorzitter van de commissie,
Martin Bosma

De adjunct-griffier van de commissie,
Hendrickx